

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)



Ανδρέου Ξυγγοπούλου, Τα μνημεία των Σερβίων

Βασ. Λαούρδας

doi: [10.12681/makedonika.715](https://doi.org/10.12681/makedonika.715)

Copyright © 2015, Βασ. Λαούρδας



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λαούρδας Β. (1960). Ανδρέου Ξυγγοπούλου, Τα μνημεία των Σερβίων. *Μακεδονικά*, 4(1), 566–567.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.715>

ὁποῖων τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὴν κοινωνίαν, τὸ δὲ δεύτερον εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς συγχρόνου Τουρκίας. Τὰ ἐπὶ μέρους κεφάλαια τοῦ πρώτου τμήματος πραγματεύονται κατὰ σειρὰν τὴν κοινωνικὴν σύνθεσιν, πολιτικά καὶ ἰδεολογικά ζητήματα, τὴν θρησκείαν, τὸ σύστημα τῶν κρατικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν τεχνικὴν καὶ γενικὴν ἐκπαίδευσιν. Τὰ κεφάλαια τοῦ δευτέρου μέρους ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἐθνικοὺς λογαριασμούς, τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ξέγον κεφάλαιον, τὸ πετρέλαιον, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν. Ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰ κεφάλαια αὐτά, πρόκειται περὶ συνθετικῆς πραγματείας, ἀπλουμένης εἰς τὰ βασικώτερα θέματα τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς συγχρόνου Τουρκίας, τὰ ὁποῖα ὁ κ. Πουλᾶκος ἀναλύει στηριζόμενος καὶ εἰς τὴν πείραν, τὴν ὁποίαν ἀπεκόμισε κατὰ τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς του ἐν Τουρκίᾳ, καὶ εἰς πλουσιωτάτην βιβλιογραφίαν, παρατιθεμένην εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου του.

Ἡ κρίσις ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων τοῦ ἔργου τοῦ κ. Πουλᾶκου ἀνήκει εἰς τοὺς εἰδικούς. Διὰ τὸν γενικῆς μορφώσεως ἀναγνώστην τὸ βιβλίον παρουσιάζει ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον ἅψ' ἐνὸς μὲν διὰ τὸν πλοῦτον τῶν θεμάτων, ἅψ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν συστηματικὴν μέθοδον μὲ τὴν ὁποίαν τὰ παρουσῆζει ὁ συγγραφεύς. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ εἴχομεν εἰς τὴν γλῶσσαν μας παρομοίου τύπου ἐργασίας καὶ περὶ ἄλλων χωρῶν.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

Ἀνδρέου Συγγοπούλου, Τὰ μνημεῖα τῶν Σερβίων. Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Ἰδρυμα Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἰμου, ἀριθ. 18, Ἀθήναι 1958, σελ. ἡ + 135 εἰκ. 24, πιν. 22.

Εἰς τὸ νέον αὐτὸ ἔργον τοῦ ὁ καθηγητῆς κ. Συγγοπούλου δημοσιεύει τὰ πορίσματα δύο ἐπιστημονικῶν ἐπισκέψεών του εἰς τὰ Σέρβια, τὸ 1927 καὶ τὸ 1935, ὅτε τὰ μνημεῖα τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως διετεροῦντο ἀκόμη εἰς σχετικῶς καλὴν κατάστασιν, πολὺ καλυτέραν πάντως τῆς σημερινῆς. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως, τὸ δεύτερον εἰς τὴν τοπογραφίαν της καὶ τὸ τρίτον εἰς τὰ μνημεῖα της, ἥτοι εἰς τὰ τεῖχη καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας, τῆς βασιλικῆς, τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων. Τὸ τελευταῖον τμήμα τοῦ βιβλίου ἀναφέρεται εἰς τὰ περὶ τὰ Σέρβια μνημεῖα, ἥτοι εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ εἰς τὸ ἀσκητήριον τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου.

Τὰ συμπεράσματα ἐκ τῆς διεξοδικῆς καὶ ἐνδελεχοῦς περιγραφῆς καὶ μελέτης τῶν μνημείων τὰ ἀναπτύσσει ὁ κ. Συγγοπούλος εἰς ἰδιαίτερον κεφάλαιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Τελικὰ συμπεράσματα». Ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχιτεκτονικῆς τὰ λείψανα τῶν τειχῶν καὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Σερβίων μᾶς δίδουν τὸν τύπον τῆς μικρᾶς ὠχυρωμένης βυζαντινῆς πόλεως, μὲ τὸν ἑξωτερικόν της περίβολον, μὲ τὸ διάμεσον τεῖχος, τὸ διαιροῦν αὐτὴν εἰς ὠχυρωμένας ζώνας

καὶ τέλος μὲ τὴν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον εὐρισκομένην ἀκρόπολιν, τὴν ὁποίαν ὑπερῆσιζον οἱ δύο ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου τῆς ὑψηλοῦ πύργοι. Αἱ ὀλίγαι ἡρειπωμέναι, πλὴν δύο, ἐκκλησίαι τῶν Σερβίων ἀκολουθοῦν τὸν τύπον τῆς ξυλοστέγον βασιλικῆς, ὅστις ἦτο τύπος ἰδιαιτέρως προτιμηθεὶς εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀπὸ ἀπόψεως ζωγραφικῆς, αἱ τοιχογραφίαι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Σερβίων ἀνήκουν εἰς τὸν 12ον (μεγάλῃ βασιλικῇ), τὸν 14ον (Πρόδρομος), τὸν 15ον (Ἅγιοι Θεόδωροι) καὶ τὸν 16ον (Ἅγιοι Ἀνάργυροι) αἰῶνα. Παρὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀπὸ τὰς καιρικὰς ἐπηρείας καὶ ἀπὸ τοὺς βανδαλισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, τὰ ζωγραφικὰ αὐτὰ λείψανα εἶναι ἐξόχως πολύτιμα, διότι δεικνύουν πῶς αἱ δημιουργίαι τῶν μεγάλων καλλιτεχνικῶν κέντρων, φθάνουσαι ἕως ἐκεῖ, μετεμορφώνοντο ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς τεχνίτας καὶ εἰκονογραφικῶς παρηνοοῦντο. Εἰδικώτερον αἱ τοιχογραφίαι τῆς βασιλικῆς τῶν Σερβίων ἀποτελοῦν μίαν ἀπὸ τὰς πλέον χαρακτηριστικὰς ἀποδείξεις τῆς καὶ ἄλλοτε παρατηρηθείσης ἐπιδράσεως τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν τέχνην καὶ ἰδίως εἰς τὴν ζωγραφικὴν τῆς Μακεδονίας καὶ γενικώτερον εἰς τὴν τέχνην τῶν Βαλκανίων. Τὰ μνημεῖα αὐτὰ δὲν εἶναι βεβαίως οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχιτεκτονικῆς, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως ζωγραφικῆς ἔργα μεγάλῃς τέχνης. Τὰ ταπεινὰ αὐτὰ ἐρεῖπια μᾶς δίδουν ἀρκετὰ σαφὴ εἰκόνα μιᾶς μικρᾶς βυζαντινῆς πόλεως, ἀπομονωμένης ἀπὸ τὰ μεγάλα κέντρα καὶ περιωρισμένης ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς, οἱ τεχνίται καὶ οἱ ζωγράφοι τῆς ὁποίας μιμοῦνται, μετὰ πολλῆς ὁμως καλαισθησίας, τὰς γραφικὰς διὰ πλίνθων διακοσμήσεις καὶ τὰς τοιχογραφίας τῶν μεγαλυτέρων καλλιτεχνικῶν κέντρων.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Συγγοποῦλου διὰ τὰ Σέρβια ἀποτελεῖ μίαν ὑποδειγματικὴν μονογραφίαν, ἀξίαν θερμοτάτης ἐξάρεσεως.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ἔΓΓΡΑΦΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ Ἀγῶνος. Ἐπιμελεῖα I. K. Βασδραβέλλη. Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Ἰδρυμα Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου. Θεσσαλονίκη 1958, σελ. 93 μὲ τρεῖς εἰκόνας.

Τὰ 128 τουρκικά περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται ἐν μεταφράσει εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτήν, προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἔδεσαν, ἀποτελοῦν δὲ μέρος ἐνὸς μικροῦ τεύχους, ἀνευρεθέντος πρό τινων ἑτῶν εἰς χειρὰς ἰδιώτου ἐν Ἐδέσῃ καὶ περιέχοντος 211 ἐν συνόλῳ ἀποκρυπτογραφηθέντα τηλεγραφήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποστείλει εἰς τὸν πολιτικὸν διοικητὴν Ἐδέσεως (καϊμακάμην) ὁ βαλῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς Χουσεῖν Χιλμὴ πασᾶς ἀπὸ 4 Αὐγούστου 1907 μέχρι τῆς 28 Φεβρουαρίου 1909. Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ παρουσιάζουν ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον, διότι καθιστοῦν διὰ πρώτην φορὰν γνωστὰς ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῶν τὰς ἐνεργείας εἰς τὰς ὁποίας προέβαινον αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ πρὸς καταστο-